

شناسایی عوامل تاثیر گزار بر مسئولیت پذیری اجتماعی دانش آموزان متوسطه شهرستان نوشهر

حسینعلی تقی پور^۱، سمیه کوچ پی‌ده^۲

چکیده:

این پژوهش با هدف بررسی و شناسایی عوامل تاثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه شهرستان نوشهر انجام یافته است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ جمع‌آوری اطلاعات توصیفی و به روش همبستگی انجام گرفته است و جامعه آماری پژوهش حاضر شامل همه معلمان متوسطه شهرستان نوشهر می‌شود که بر اساس جدول مورگان ۲۷۵ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استاندارد مسئولیت‌پذیری اجتماعی که دارای ۳۶ سوال و به طیف لیکرت صورت گرفته است. برای تحلیل یافته‌ها، علاوه بر آمار توصیفی (شاخص‌های گرایش مرکزی و نمودارها) از روش استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار *pls* و از روش معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که عوامل تاثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان شناسایی که سهم هر یک از عوامل بر اساس آماره *t* در سطح معنی‌داری تایید و عوامل عزت نفس، احساس تعلق، احساس امنیت، تعهد درونی، تعهد بیرونی شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: شناسایی عوامل مسئولیت‌پذیری، دانش‌آموزان متوسطه، شهرستان نوشهر.

۱- دکتری مدیریت آموزشی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

taghipoor95@yahoo.com

۲. دانش‌آموخته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

somayehkoch63@gmail.com

بیان مسأله

آثار سودمندی که به برکت ارتباط با جامعه و اجتماع نصیب انسان می‌شود، بی‌شک سبب ایجاد حس مسئولیت آدمی در برابر آنان خواهد شد. در این رهگذر، کمترین وظیفه ما بازداشتن خویش از آزار رساندن به دیگران است. بر این اساس، تنها در سایه احساس مسئولیت در برابر جامعه است که رعایت حقوق دیگران معنا پیدا می‌کند و شومی ظلم و ستم آشکار می‌شود. باز هم تنها به همین سبب است که با دیدن رنج و گرسنگی، فقر و اندوه در چهره دیگران، روح آدمی آزار می‌بیند و بی‌تفاوتی برای او واژه نامأنوسی می‌شود.

از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است و از لحظه تولد تا آخر عمر در اجتماع به سر می‌برد و پیوسته با انسان‌های دیگر در تعامل است، همواره باید یاد بگیرد چگونه در جمع زندگی کند و نیازهای خود را ارضا کند. برای این کار آموختن مهارت‌های اجتماعی لازم است. فرد طی فرآیند جامعه‌پذیری این مهارت‌ها را فرا می‌گیرد و یادگیری درست آن‌ها می‌تواند به شکل‌گیری مسئولیت‌پذیری اجتماعی منجر شود.

مسئولیت‌پذیری اجتماعی نوعی احساس التزام به عمل یا واکنش فردی در موقعیت‌های گوناگون به دلیل تقید به دیگران است. نوعی احساس تعهد و پایبندی به دیگران، تبعیت از قواعد و معیارهای اجتماعی و درک قواعد گروهی که در ذهن فرد شکل گرفته است و بر رفتارهای او اثر می‌گذارد (سبحان‌نژاد، ۱۳۷۹: ۱۸). به نظر کنراد و هایدن^۳ (۱۹۸۱: ۷) در مسئولیت‌پذیری اجتماعی فرد

مسئولیت‌پذیری اجتماعی پیش شرط ایجاد رشد و استقلال فردی است و این امکان را برای شخص فراهم می‌کند که به ادراک نفس و خودشناسی دست یابد. در یک جامعه پیچیده، افرادی که دارای استقلال فردی هستند و اهدافی را که از ساختار ذهنی آن‌ها درباره واقعیت سرچشمه می‌گیرد دنبال می‌کنند، موفق‌تر از کسانی هستند که به سادگی خود را به دست شرایط و رویدادها می‌سپارند. مسئولیت در روابط بین والدین و فرزندان، دوستان، همسایگان و در میان اعضای یک گروه، کاملاً مشهود است، اما تجلی واقعی آن را می‌توان در روابط درون گروهی و بین گروهی مشاهده کرد. (بیرهوف^۱، ۱۳۸۴: ۲۲۷).

انسان برای حفظ حیات خود، زندگی در گروه‌ها را برگزیده و با این انتخاب، مزیت‌ها و محدودیت‌های آن را نیز پذیرفته است. در عین حال، زندگی گروهی به شکوفایی بعضی از ظرفیت‌های وجودی نوع بشر نیز کمک کرده است. ویژگی‌هایی همچون پذیرش خود و دیگران، روابط میان فردی عمیق، احساس تعهد نسبت به آرمان‌های خود و دیگران، تحمل و پذیرش خود و دیگران و از همه مهم‌تر علاقه اجتماعی را می‌توان از جمله برخی از این اوصاف دانست. علاوه بر این، یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان، نیاز به برقراری رابطه با دیگران و مسئول بودن در برابر جامعه و مردم است (شولتز و شولتز^۲، ۲۰۰۵؛ به نقل از جوکار، ۱۳۹۳: ۴).

^۱ - Bierhoff

^۲ - Shultez & Shultez

^۳ - Conrad & Hedin

— اقتصادی - سیاسی - فرهنگی) در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان - تعیین عوامل محیط درونی (ویژگی‌های شخصیتی - وراثتی) در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان

سوال‌های پژوهش:

سوال اصلی: عوامل تاثیر گذار در مسولیت پذیری دانش آموزان متوسطه از نظر معلمان کدامند؟ سوال فرعی :

- ۱- آیا عوامل درونی در احساس مسئولیت پذیری دانش آموزان متوسطه تاثیر گذار است؟
- ۲- آیا عوامل بیرونی در احساس مسولیت پذیری دانش آموزان متوسطه تاثیر گذار است ؟

پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و

خارج از کشور

تحقیقات انجام شده در داخل کشور

۱- اقدام پور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان «عوامل موثر بر مسولیت پذیری دانشجویان آموزش عالی» به این نتیجه رسیدند که عواملی مانند توسعه اجتماعی - سرمایه اجتماعی - تعهد اجتماعی بر مسئولیت پذیری دانشجویان موثر است .

۲- یزدان پناه و همکاران ۱۳۹۶ در پژوهشی تحت عنوان «بررسی عوامل موثر بر مسولیت پذیری اجتماعی جوانان شهر کرمان» به این نتیجه رسیدند که احساس عزت نفس - شیوه فرزند پروری - پاسخگو بودن - مشارکت اجتماعی و اعتماد با

گرایش مسئولانه دارد؛ برای فعالیت به صورت مسئولانه احساس شایستگی می‌کند؛ درباره فعالیت مسئولیت‌پذیرانه خود، را اثرگذار احساس می‌کند و اعمال مسئولانه انجام می‌دهد.

رفتار مسئولانه از شاخص‌های انسان سالم در هر جامعه، از جمله جامعه ایران با نسبت جمعیتی جوان، تلقی می‌شود و تقویت و رشد آن جز با شناسایی عوامل مؤثر بر رفتار مسئولانه امکان‌پذیر نخواهد بود. بنابراین مسأله اصلی پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری با تأکید بر نقش خانواده، به خصوص شیوه فرزندپروری و ویژگی‌های اجتماعی نظیر میزان مشارکت و میزان اعتماد است. مسئولیت‌پذیری فرآیندی است که فرد باید از نخستین سال‌های کودکی بیاموزد تا با وظایف فراوانی که در زندگی با آن‌ها روبه‌رو می‌شود مسئولانه برخورد کند. مسئولیت، حاصل سه ویژگی تشخیص، تصمیم و خلاقیت است. بنابراین اشخاص مسئولیت‌پذیر با وجدان، مطمئن، جدی و احتمالاً مقرراتی هستند. پس بررسی عوامل مؤثر بر میزان مسئولیت‌پذیری بسیار ضروری است و اهمیت مسأله حاضر را نمایان می‌کند. بر این اساس سؤال بنیادین پژوهش حاضر، آن است که: «چه عواملی در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تأثیر دارد؟».

اهداف پژوهش:

هدف اصلی:

- شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان

اهداف جزئی:

- تعیین عوامل محیط بیرونی (خانواده - اجتماعی

می‌دهد که مسئولیت اجتماعی تحت تأثیر جنسیت افراد قرار می‌گیرد. مسئولیت‌پذیری مردان اندکی کمتر از زنان است.

۸- نتایج پژوهش «مسئولیت‌پذیری اجتماعی جهانی»^۲ توسعه یک مقیاس برای دانش‌آموزان مدارس متوسطه در ژاپن، نشان داد که «نوع دوستی جهانی»، «درگیری فعال با جامعه» و «درک از وابستگی متقابل» مسئولیت‌پذیری اجتماعی جهانی را می‌سازد (ناکامورا و همکاران، ۲۰۰۶: ۳۱۳).

پژوهش حاضر از نظر نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی (غیر آزمایشی) روش انجام تحقیق به صورت پیمایشی بوده که شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط پدیده‌های مورد بررسی، بدون تلاش در جهت تغییر و یا تأثیر در وضعیت موجود و مورد مطالعه است و به لحاظ این که نتایج مورد استفاده قرار می‌گیرد از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. در پژوهش حاضر، جامعه آماری شامل همه معلمان شهرستان نوشهر، ۶۵۰ می‌شود. در این پژوهش به دلیل نامحدود بودن جامعه از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده گردید. تعداد حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان برابر با ۲۷۵ است.

سؤال فرعی اول: آیا عوامل محیط درونی (ویژگی شخصیتی - وراثتی) در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تأثیرگذار است؟

برای این که بتوان به سوال پژوهش فوق پاسخ

مسئولیت‌پذیری جوانان رابطه دارد.

۳- امیری خراسانی و همکاران ۱۳۹۵ در پژوهشی تحت عنوان «رابطه مسئولیت‌پذیری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» به این نتیجه رسیدند که هر چقدر میزان مسئولیت‌پذیری بیشتر باشد پیشرفت تحصیلی هم تأثیرگذار می‌باشد.

۴- ایمان و جلالیان (۱۳۸۹) در تحقیقی به «بررسی و تبیین رابطه بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز» پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان می‌دهد مسئولیت اجتماعی مستقیم تحت تأثیر متغیرهای سرمایه اجتماعی، عزت نفس، سن و جنسیت قرار دارد.

۵- مک‌کلور^۱ و همکاران (۲۰۱۹) مدعی هستند که عزت نفس، انعکاس کلی خودارزشمندی فرد است که باورهایی را درباره خود فرد و نیز پاسخ احساسی به آن باورها را دربرمی‌گیرد. از نظر او عزت نفس، تعیین‌کننده مهم بهداشت روانی و رشد ذهنی جوانان است.

۶- مالیکی و همکاران (۲۰۱۸): در تحقیقی به «بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی در ایالت بایلسا در نیجریه» پرداختند. نتیجه تحقیق آنان نشان داد ابعاد گوناگون مسئولیت‌پذیری اجتماعی به طور معناداری با پیشرفت تحصیلی مرتبط است.

۷- پژوهش راندولف و همکاران (۲۰۰۸) نشان

²- Global

¹- McClure

جدول ۴-۲: جدول آزمون فریدمن و سطح

معنی‌داری مربوط به تفاوت بین متوسط رتبه‌ها

تعداد	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۷۵	۳۵۲/۴۴۱	۲	۰/۰۰۰۱

همان‌گونه که در جدول بالا دیده می‌شود آماره کای دو فریدمن برابر با ۳۵۲/۴۴۱ با سطح معنی‌داری کوچکتر از ۰/۰۵ نشان می‌دهد که تفاوت بین متوسط رتبه‌های مربوط به ابعاد تعهد درونی تأثیر گذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی معنی‌دار است.

همچنین از آزمون دوجمله‌ای هم برای درصد مطلوبیت نظرات پاسخ دهندگان (معلمان) مربوط به عامل تعهد درونی در نمونه استفاده می‌شود. جدول ۴-۷ معرف درصد فراوانی مربوط به گروه‌ها (گروه پاسخ دهندگان کمتر از ۳ و گروه پاسخ‌دهندگان بیشتر از عدد ۳) و نسبت آزمون دوجمله‌ای و سطح معنی‌داری است.

داد لازم است از طریق روش‌های آماری به رتبه‌بندی عوامل تعهد درونی مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از دیدگاه معلمان پرداخته شود. روش آماری مطلوب برای پاسخگویی به سوال فوق آزمون فریدمن است.

جدول ۴-۱: متوسط رتبه‌های مربوط به ابعاد

تعهد درونی تأثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری

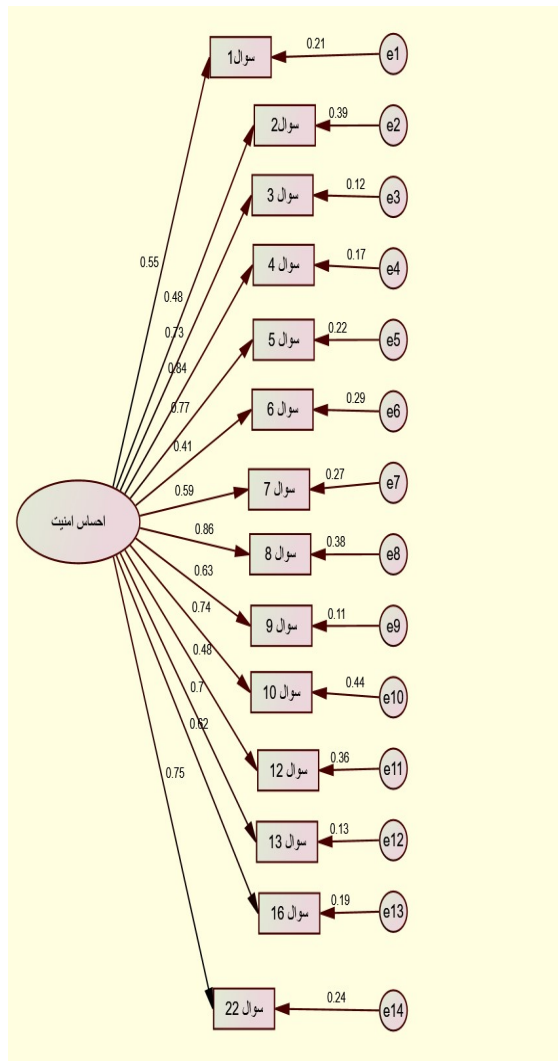
اجتماعی دانش‌آموزان

ردیف سوال	مفاد سوال	متوسط رتبه‌ها	ردیف رتبه
۱	احساس امنیت	۲/۷۱	۱
۲	عزت نفس	۲/۵۵	۲
۱۰	احساس تعلق	۲/۰۴	۳

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود، نخستین عامل مهم تعهد درونی در تأثیرگذاری بر مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از دیدگاه معلمان، احساس امنیت است که متوسط رتبه آن برابر با ۲/۷۱ است. همچنین عامل دوم از ابعاد تعهد درونی در تأثیرگذاری بر مسئولیت‌پذیری، عزت نفس با متوسط رتبه ۲/۵۵ است. سومین عامل از ابعاد تعهد درونی به احساس تعلق با متوسط رتبه ۲/۰۴ مشخص شده است. جدول ۴-۷ معرف آماره آزمون فریدمن و سطح معنی‌داری مربوط به آزمون تفاوت متوسط رتبه‌ها مربوط به ابعاد درون‌سازمانی بر وصول مطالبات معوق است.

جدول ۴-۳: جدول فراوانی و درصد مشاهده شده متغیر عوامل تعهد درونی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
عوامل تعهد درونی	گروه اول	۵۶	۲۳,۵۲	۰,۶۰	۰,۰۰۰۱
	گروه دوم	۲۱۹	۷۶,۴۷		
	کل	۲۷۵			

شکل ۴-۱: ضرایب استاندارد شده در نتایج مدل مربوط به تعهد درونی مؤلفه احساس امنیت (ویژگی‌های شخصیت)

با توجه به جدول فوق تعداد پاسخ دهندگانی که به گویه‌های خیلی مخالف و مخالف جواب دادند برابر با ۵۶ نفر با ۲۳/۵۲ درصد و کسانی که گرایش پاسخ‌ها به سمت خیلی موافق و موافق دادند برابر با ۲۱۹ نفر با ۷۶/۵۴ درصد است. بنابراین با نسبت آزمون ۶۰ درصد و با توجه به سطح معنی‌داری نزدیک صفر فرضی مطلوبیت تاثیر عوامل تعهد درونی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان از نقطه نظر معلمان تایید می‌شود.

برای این که بتوان سئوالات مربوط به عوامل تعهد درونی و میزان تاثیرگذاری در قالب مدل اندازه‌گیری مشخص شود از مدل تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است.

بزرگتر هستند، بنابراین بار عاملی مدل اندازه‌گیری برای هر چهارده سوال مورد تایید قرار می‌گیرد.

سوال فرعی اول: آیا عوامل محیط بیرونی (خانواده - اجتماع - اقتصاد و سیاست - فرهنگ) در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تاثیرگذار است؟

برای پاسخ‌گویی به این سوال، از آزمون فریدمن استفاده می‌شود. خروجی نرم‌افزار SPSS شامل جداولی است که تفسیر آن در پاسخ‌گویی به سوال فرعی دوم کمک می‌کند. جدول ۴-۸ معرف متوسط رتبه‌ها و ردیف رتبه‌های مربوط به سوالات بخش تعهد بیرونی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی است.

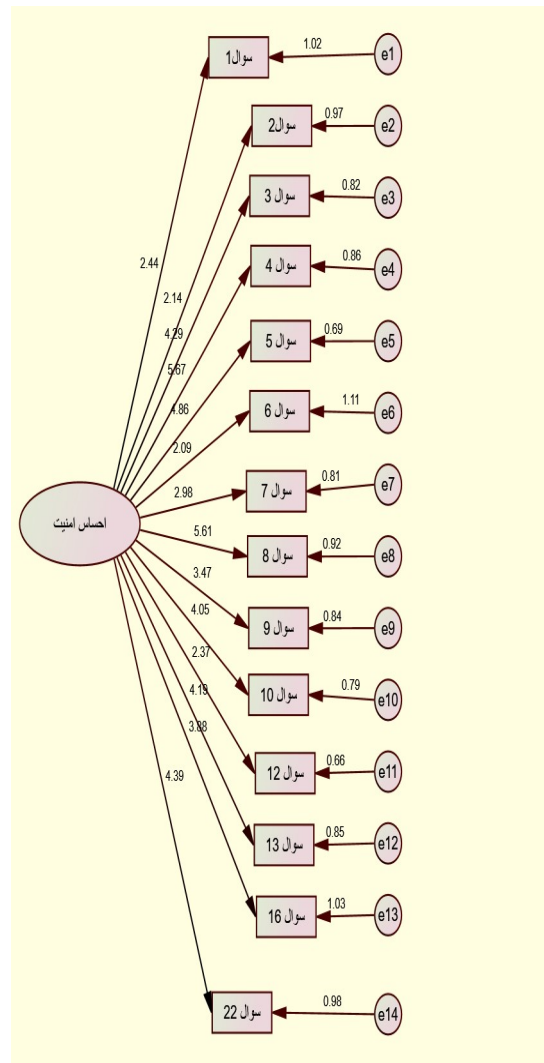
جدول ۴-۸: متوسط رتبه‌ها و ردیف رتبه‌های مربوط

به سوالات بخش تعهد بیرونی

ردیف سوال	مقادیر سوال	متوسط رتبه‌ها	ردیف سوال
۱۱	خانواده	۳/۶	۱
۱۲	اجتماع	۳/۱۶	۲
۱۸	سیاست و اقتصاد	۲/۲۷	۴
۲۱	فرهنگ	۲/۹۵	۳

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود اولین عامل مربوط به بعد تعهد بیرونی بر مسئولیت‌پذیری مربوط به خانواده با متوسط رتبه ۳/۶ است. دومین عامل تعهد بیرونی به اجتماع اشاره دارد که متوسط رتبه ۳/۱۶ می‌باشد. سومین عامل تعهد بیرونی مربوط به فرهنگ با متوسط

مقادیر بار عاملی بر پایه ضرایب استاندارد شده مدل اندازه‌گیری نشان داده که از مقدار ۰/۴ بیشتر هستند بنابراین مقادیر بار عاملی به‌طور مطلوب تاثیرگذاری سوالات بر متغیر احساس امنیت را نشان می‌دهد.

شکل ۴-۲: نتایج تأیید آماره t مربوط به احساس امنیت در تعهد درونی (ویژگی‌های شخصیت)

در مدل فوق نشان داده شده که مقدار آماره-های برای چهارده سوال در تاثیرگذاری بر روی احساس امنیت در مدل اندازه‌گیری از ۱,۹۶

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود آماره کای دو فریدمن برابر با $409/112$ با سطح معنی داری کمتر از $0/05$ نشان می‌دهد که تفاوت بین متوسط رتبه‌ها در ابعاد تعهد بیرونی معنی دار است. همچنین از آزمون دوجمله‌ای هم برای درصد مطلوبیت نظرات پاسخ دهندگان مربوط به ابعاد تعهد بیرونی در مسئولیت‌پذیری اجتماعی در نمونه استفاده می‌شود. جدول ۴-۵* معرف درصد فراوانی مربوط به گروه‌ها (گروه پاسخ دهندگان کمتر از ۳ و گروه پاسخ دهندگان بیشتر از عدد ۳) و نسبت آزمون دوجمله‌ای و سطح معنی داری است.

رتبه $2/95$ مشخص شده است. چهارمین عامل مربوط به رتبه‌بندی تعهد بیرونی مربوط به سیاست اقتصاد با متوسط رتبه $2/27$ مشخص شده است. جدول ۴-۱۰ معرف آماره آزمون فریدمن، درجه آزادی و سطح معنی داری مربوط به آزمون تفاوت معنی داری مربوط به متوسط رتبه‌ها است.

جدول ۴-۵: جدول آزمون فریدمن و سطح

معنی داری مربوط به تفاوت بین متوسط رتبه‌ها

تعداد	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معنی داری
۲۷۵	۴۰۹/۱۱۲	۳	۰/۰۰۰۱

جدول ۴-۶: جدول فراوانی و درصد مشاهده شده متغیر عوامل تعهد بیرونی:

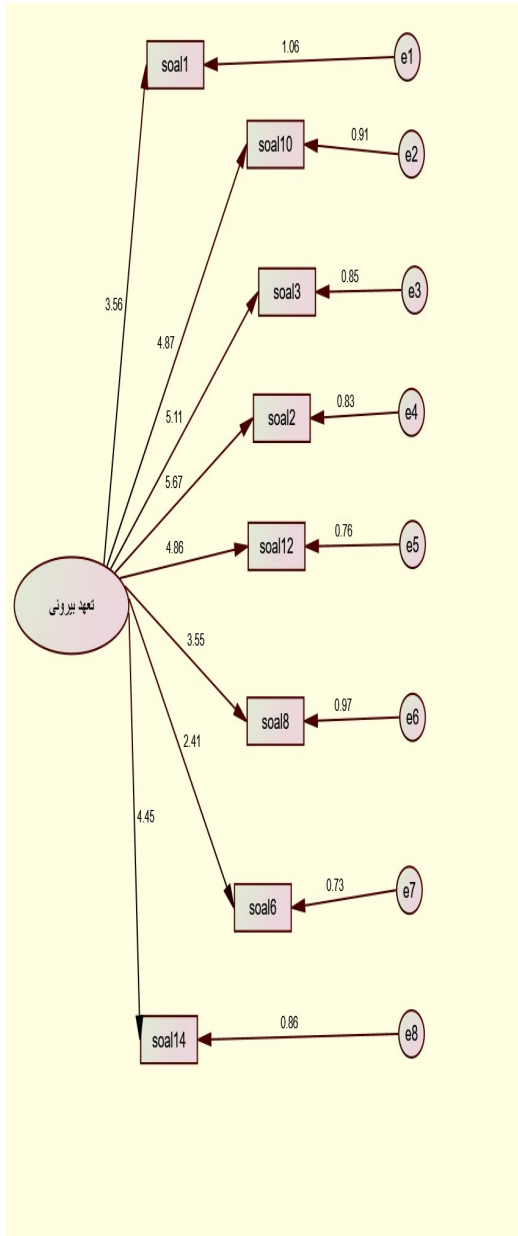
متغیر	گروه	فراوانی	درصد مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
عوامل تعهد بیرونی	گروه اول	۴۹	۱۸/۹۵	۰/۶۰	۰/۰۰۰۱
	گروه دوم	۲۲۶	۸۱/۰۵		
	کل	۲۷۵			

مطلوبیت اثر ابعاد تعهد بیرونی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان از دیدگاه تایید می‌شود. به عبارت دیگر درصد فراوانی نظرات موافق و خیلی موافق بر مخالف و خیلی مخالف تفاوت معنی داری دارد. برای این‌که بتوان سئوالات مربوط به عوامل تعهد بیرونی و میزان تاثیر گذاری در قالب مدل اندازه‌گیری مشخص شود از مدل

با توجه به داده‌های جدول بالا تعداد پاسخ دهندگانی که به گویه‌های خیلی مخالف و مخالف جواب دادند برابر با ۴۹ نفر با $18/95$ درصد و کسانی که گرایش پاسخ‌ها به سمت خیلی موافق و موافق دادند برابر با ۲۲۶ نفر با $81/05$ درصد است بنابراین با نسبت آزمون 60 درصد و با توجه به سطح معنی داری نزدیک صفر فرضی

بیشتر هستند بنابراین مقادیر بار عاملی تاثیرگذاری مطلوب سوالات، بر متغیر تعهد بیرونی را نشان می‌دهد.

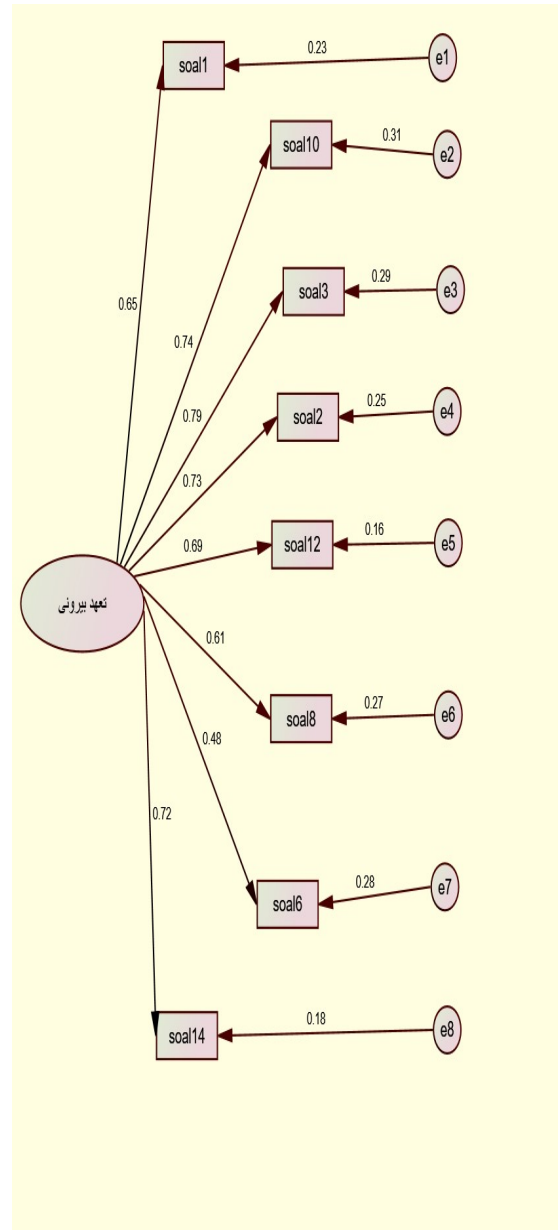

شکل ۴-۴: نتایج تأیید آماره t

مربوط به تعهد بیرونی:

در مدل فوق نشان داده شده که مقدار آماره‌های t برای هشت سوال در تاثیرگذاری بر روی تعهد بیرونی در مدل اندازه‌گیری از ۱,۹۶ بزرگتر هستند بنابراین بار عاملی مدل اندازه‌گیری برای هر

تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است.

شکل ۴-۳: ضرایب

استاندارد شده در نتایج مدل

مربوط به تعهد بیرونی:

مقادیر بار عاملی بر پایه ضرایب استاندارد شده مدل اندازه‌گیری نشان داده که از مقدار ۰,۴

معلمان مشخص شده است.

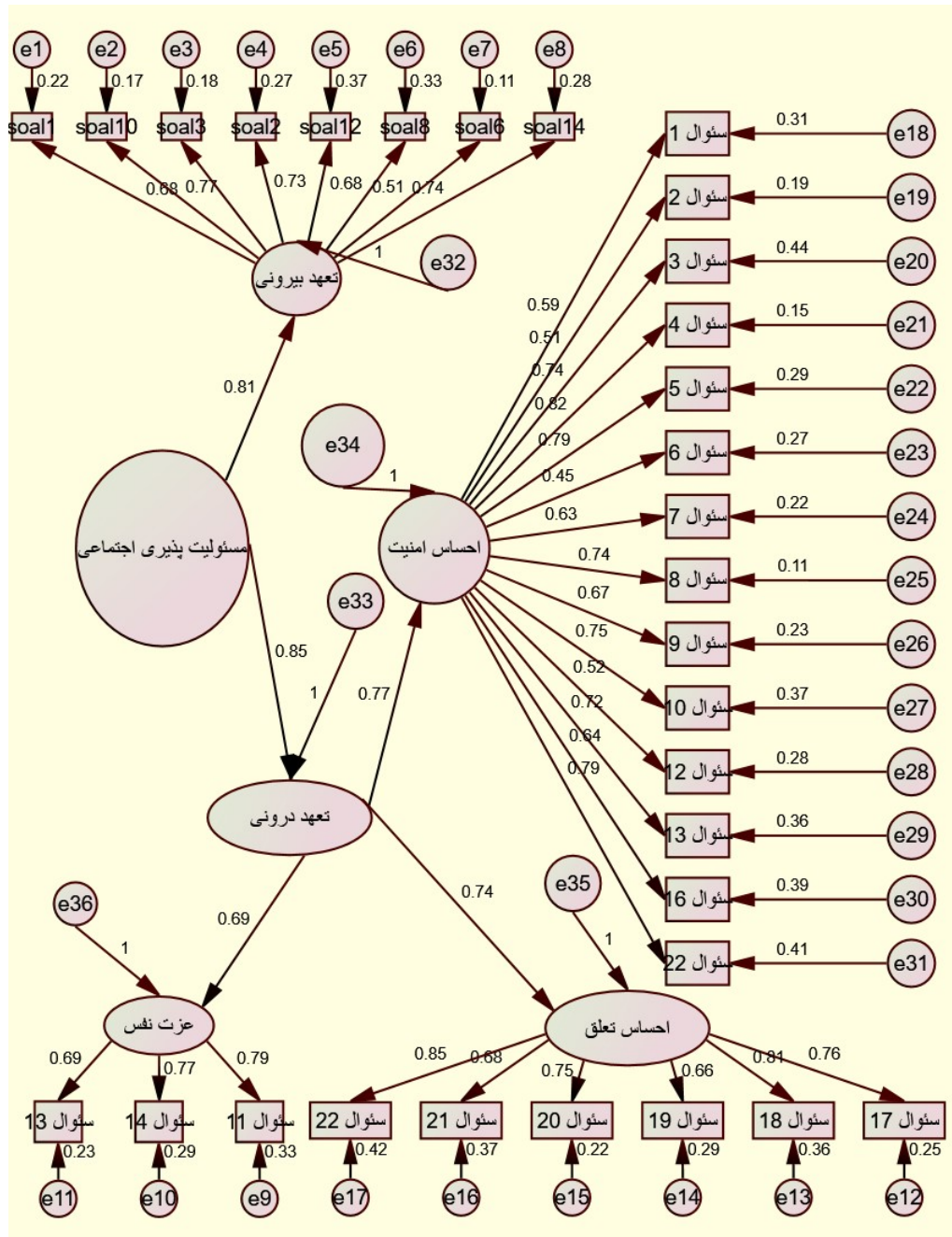
هشت سوال مورد تایید قرار می‌گیرد.

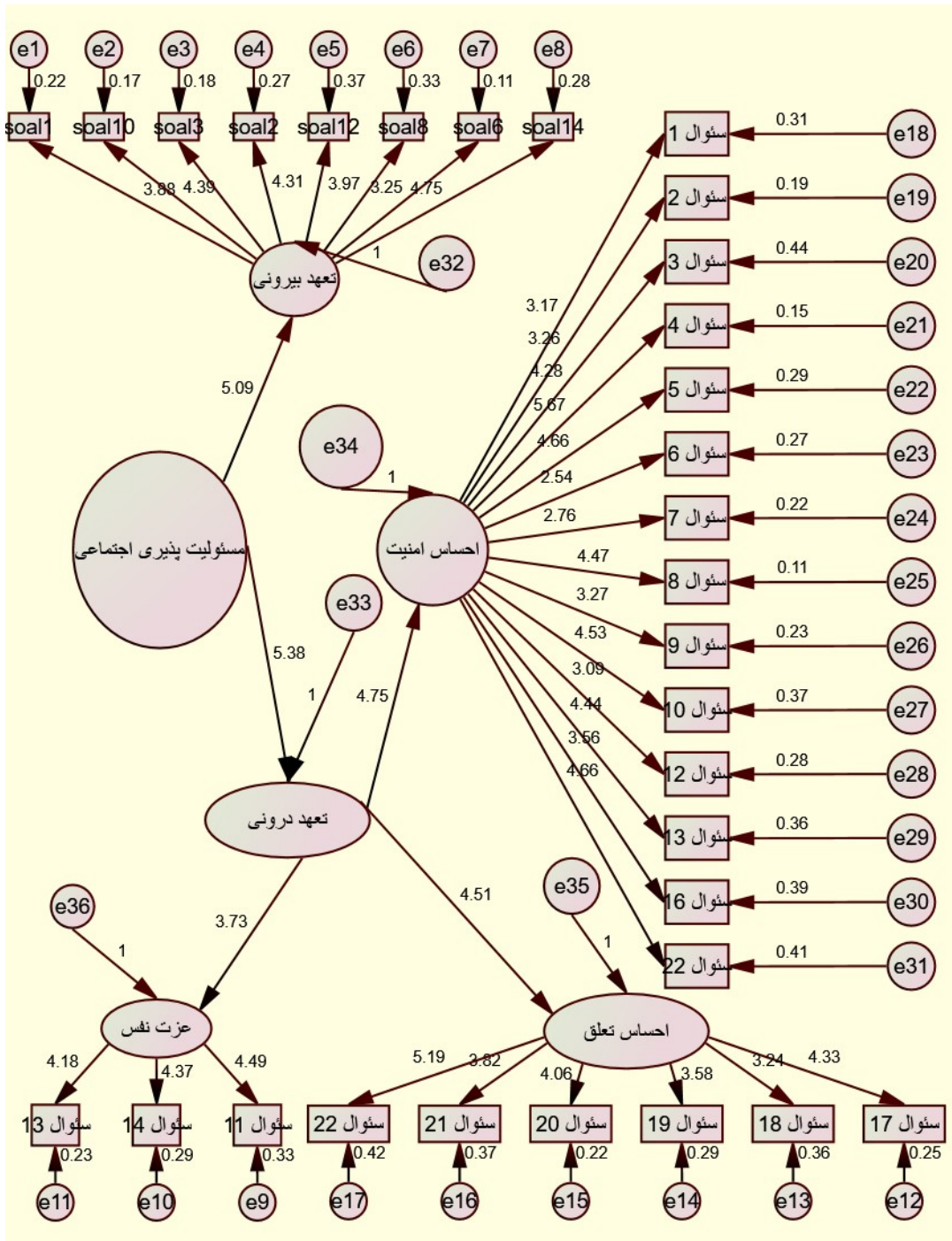
سوال اصلی: چه عواملی در مسئولیت‌پذیری

دانش‌آموزان موثر است؟

در مدل نهایی میزان تاثیرگذاری تعهد بیرونی و

درونی در مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از دیدگاه

بر اساس محاسبات انجام شده:

جدول ۴-۷: نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

نتیجه	علامت	آماره t	ضریب مسیر	مسیر
تایید	+	۹/۲۳	۰/۸۱	عزت نفس ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی
تایید	+	۵/۲۷	۰/۳۸	احساس تعلق ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی
تایید	+	۶/۵۷	۰/۴۷	احساس امنیت ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی
تایید	+	۶/۸۳	۰/۶۰	تعهد درونی ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی
تایید	+	۷/۱۲	۰/۶۵	تعهد بیرونی ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی

از خانواده‌ها نیز فرزندان خود را با شیوه‌های سهل‌گیر، مستبد یا طردکننده تربیت کرده‌اند.

در اینجا می‌توان نتیجه گرفت که خانواده به عنوان عاملی محیطی در نظریه شناختی - اجتماعی باندورا اهمیت دارد. در فرآیند یادگیری، کودکان از الگوهای رفتاری که خانواده در برابر آن‌ها قرار می‌دهد، هنجارهای مناسب اجتماعی را می‌آموزند و به کار می‌بندند. بنابراین اگر والدین در برابر آن‌ها رفتاری شایسته انجام دهند، کودکان نیز آن رفتار را تقلید و درونی می‌کنند. بنابراین ضرورتی ندارد که والدین یا مربیان مستقیماً به کودک بگویند که مسئولیت‌پذیری خوب است یا درباره مسئولیت‌پذیری و تعهد اجتماعی سخنرانی کنند، بلکه یکی از بهترین شیوه‌های آموزش حس مسئولیت‌پذیری، درونی‌سازی آن با شیوه‌های تربیتی مناسب از سوی والدین و بزرگ‌ترهاست. خلاصه آن‌که می‌توان گفت که کاربرد شیوه منجم، صمیمی و پاسخگو نسبت به دیگر شیوه‌های فرزندپروری بر افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی فرزندان تأثیرات بیشتری دارد.

در این تحقیق عزت نفس از جمله عوامل مرتبط با ویژگی‌های شخصی یادگیرنده قلمداد

بحث و نتیجه‌گیری به استناد سوالات تحقیق:

در بررسی ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی، بیشتر معلمان متوسطه (۶۲/۶ درصد) توجه زیادی به رفاه اجتماعی داشتند و غالباً (۶۷/۸ درصد) نیز احساس وظیفه زیادی در قبال اجتماع از خودشان نشان می‌دهند. از سوی دیگر، نمره بیشتر معلمان به دانش آموزان در میزان احساس شایستگی ۲۶ درصد، احساس اثرگذاری ۳۸/۴ درصد و عمل مسئولانه ۱۸/۳ درصد به دست آمده است. در اینجا بررسی شاخص‌ها دقت زیادی می‌طلبد، زیرا در ابعاد مختلف بیشتر پاسخگویان مدعی هستند که مسئولیت‌پذیری مفید و مناسب است و حتی در وجود خودشان، تعهد و احساس وظیفه زیادی را اعلام کرده‌اند، ولی در بعد عملی ضعف دارند و فکر می‌کنند با وجود آن‌که بهتر است کمک کنند، ولی کار مهمی از دستشان بر نمی‌آید.

مقایسه نتایج در میان پاسخگویان تحقیق حاضر نشان می‌دهد که در اغلب خانواده‌های پاسخگویان، شیوه فرزندپروری منجم، صمیمی و پاسخگو رواج بیشتری دارد. ولی تعداد اندکی

شده است. براساس یافته‌های این تحقیق مشخص شد که هم‌بستگی مثبتی و زیادی بین عزت نفس و مسئولیت‌پذیری وجود دارد، به گونه‌ای که افراد با عزت نفس بالا به توانایی‌های خود اطمینان دارند و از قبول مسئولیت نمی‌هراسند. اگر در این میان با شکست یا ناکامی هم مواجه شوند، خود را مسئول می‌دانند و از متهم کردن دیگران یا نسبت دادن شکست به عواملی چون تصادف، بخت و اقبال و... دوری می‌کنند. در این زمینه نتایج پژوهش ایمان و جلائیان (۱۳۸۹) رابطه معناداری را بین عزت نفس با مسئولیت اجتماعی نشان می‌دهد (ایمان و جلائیان، ۱۳۸۹: ۳۴). ارتباط عزت نفس با مسئولیت‌پذیری در بررسی ابراهیمی‌نژاد و سلمیانان (۱۳۸۶) هم به اثبات رسیده است. به نظر آنان عزت نفس و مسئولیت‌پذیری ریشه یکسانی در قدرت اندیشیدن انسان دارند. فرد مسئول ترجیح می‌دهد که خودش تصمیم بگیرد و در جریان آن، تمام کوشش، دانش، مهارت و سرمایه خود را نیز به کار گیرد (ابراهیمی‌نژاد و سلمیانان، ۱۳۸۶: ۴۷). نتایج پژوهش کردلو (۱۳۸۷) نیز نشان می‌دهد که لازمه مسئولیت‌پذیری تأمین احساس تعلق، احساس امنیت و احساس عزت نفس است. وجود رابطه بین مسئولیت‌پذیری با عزت نفس در پژوهش‌های خدیری (۱۳۸۰)، رنجبریان و همکاران (۱۳۸۴) و اکبری‌نژاد (۱۳۸۷) نیز تأیید شده است.

منابع و ماخذ:

- ۱- احمدی، احمد. (۱۳۷۸). تأثیر مشاوره گروهی با شیوه منطقی - عاطفی بر افسردگی دانش‌آموزان اصفهان. فصلنامه انجمن مشاوره ایران. ۱ و ۲، ۲۱-۱۱
- ۲- استونز، راب. (۱۳۷۹). متفکران بزرگ جامعه‌شناسی. ترجمه: مهرداد میردامادی، چاپ اول، تهران: نشر مرکز
- ۳- اکبری‌نژاد، ایراندخت. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر عزت نفس و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان دختر سال دوم متوسطه شهرستان کهگیلویه (دهدشت). پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان
- ۴- امیرپناهی، محمد و غلامرضا غفاری. (۱۳۸۸). چگونگی شکل‌گیری شهر شهروندمدار: بررسی نقش مشارکت در نهادهای آموزشی و تأثیر آن بر تکوین مشارکت مدنی در بزرگسالی. دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۴: ۱۷-۲۶
- ۵- ایمان، محمدتقی و وجیهه جلائیان بخشنده. (۱۳۸۹). بررسی و تبیین رابطه بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز. جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره پیاپی ۳۷، شماره اول، ۱۹-۴۲
- ۶- آرون، ریمون. (۱۳۸۶). مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی. ترجمه: باقر پرهام، چاپ پنجم، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
- ۷- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۶). نظریه‌های جامعه‌شناسی. چاپ چهارم، تهران: سروش
- ۸- برکوویتز، لئونارد. (۱۳۸۳). روان‌شناسی اجتماعی. ترجمه محمدحسین فرجاد و عباس محمدی‌اصل. چاپ دوم، تهران: اساطیر
- ۹- بهرامی، فاطمه، ملکیان، حسین و عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۳). بررسی و مقایسه راهکارهای افزایش مسئولیت‌پذیری در بین دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر اصفهان. آموزه، ۱۷، ۷۲-۶۴
- ۱۰- بهنوی، لادن. (۱۳۸۶). مشارکت و مسئولیت‌پذیری در پرتو فعالیت‌های غیررسمی. رشد معلم، شماره ۲۰۹: ۴۷-۴۵
- ۱۱- بیرهورف، هانس ورنر. (۱۳۸۷). رفتارهای اجتماعی مطلوب. ترجمه: رضوان صدقی‌نژاد، چاپ دوم، تهران: نشر گل آذین
- ۱۲- بیرهورف، هانس ورنر. (۱۳۸۴). رفتارهای اجتماعی مطلوب از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی. ترجمه رضوان صدقی‌نژاد، تهران: گل آذین
- ۱۳- بیکر، ترز. ال. (۱۳۸۶). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه: هوشنگ نایی، چاپ دوم، تهران: نشرنی
- ۱۴- پروین، لاری. (۱۳۷۴). روان‌شناسی شخصیت. ترجمه پروین کدیور و محمدجواد، جواد، تهران: رسا
- ۱۵- تاجبخش، کیان. (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه. ترجمه

- افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: شیرازه.
- ۱۶- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۵). نظریه‌های جامعه‌شناسی. چاپ دوازدهم، تهران: نشر سمت
- ۱۷- جلائی‌پور، حمیدرضا و جمال، محمدی. (۱۳۸۷). نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی. چاپ دوم، تهران: نشر نی
- ۱۸- جودیت، تاد؛ آرتور، سی و بوهارت، ا. (۱۳۷۹). اصول روان‌شناسی بالینی و مشاوره. ترجمه مرداد فیروزبخت. تهران: رسا
- ۱۹- چلبی، مسعود. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی نظم تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی. چاپ پنجم، تهران: نشر نی
- ۲۰- خدیری، زهرا. (۱۳۸۰). بررسی رابطه هوش، عزت نفس و وضعیت اقتصادی - اجتماعی با مسولیت‌پذیری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز
- ۲۱- خواجه‌پور، مهناز و حمیدرضا عطار. (۱۳۸۶). مقایسه شیوه‌های فرزندپروری با سبک‌های هویتی و بررسی رابطه آن‌ها در دانش‌آموزان دختر و پسر پیش‌دانشگاهی نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز. مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، شماره ۸ (۱): ۱۷۸-۱۹۷
- ۲۲- رضانی، دیسفانی. علی. (۱۳۸۰). بررسی میزان اثربخشی آموزش مسولیت‌پذیری به شیوه گلاسز بر بحران هویت دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- 23- Allen, A. Mintrom, Michael. (2010). Responsibility and School Governance, Educational Policy originally published online.
- 24- Amato, P.R. & Saunders, (1985), "The perceived dimensions of help-seeking episodes", Social psychology quarterly, 48: 130-138.
- 25- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, N: Prenticehall.
- 26- Bar on, Parker, D, James, D. A, (2000). The handbook of emotional ParKer, Bar on, R. Intelligence. Bass, Sanfran Cisco.
- 27- Batson, C. D., Bolen, M. H., Cross, J. A., and Neuringer-Benefiel, H. E. (1986), "Where is the altruism in the altruistic personality?" Journal of Personality and Social Psychology, 50: 212-220.
- 28- Berkowitz, L. (1968), "Responsibility, reciprocity and social distance in helping: an experimental investigation of English social class differences", Journal of experimental social psychology, 4: (46-63)
- 29- Berkowitz, L.; and Connor, W. (1996), "Success, Failure, And Social Responsibility", Journal of Personality and Social Psychology, Vol 4(6), 1966: 664-669.
- 30- Berkowitz, L.; and Daniels, L. R. (1963), "Responsibility and dependency", The Journal of Abnormal and Social Psychology, Vol 66(5), 1963: 429-436.
- 31- Berkowitz, L.; and Daniels, L. R. (1964), "Affecting the salience of the social responsibility norm: effects of past help on the response to dependency relationships" The Journal of Abnormal and Social Psychology, Vol 68(3): 275-281
- 32- Blackburn. R. (2007). The Sustainability Handbook; The Complete Management Guide to Achieving Social, Economic, and Environmental Respon- sibility, first published by Earthscan in the UK and USA, London.
- 33- Blocher, D.H, (2000). The Professional counsellor, NewYork, Macmillon.
- 34- Carlo, G., Eisenberg, N., and Knight, G. P. (1992), "An objective measure of adolescents' prosocial moral reasoning", Journal of Res. Adolesc, 2: 331-3

